

УДК 327 (477)

СТРАТЕГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Денис ТОЛОЧКО

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу української історії ННДІУВІ

Анотація. Стратегія Української держави у вирішенні проблем національного розвитку та регулювання міжнаціональних відносин визначена, насамперед, Конституцією України. У статті розглядаються документи, що зберігаються у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, з точки зору їх інформаційного потенціалу для дослідження державної етнонаціональної політики України. Проаналізовано активний вплив реорганізаційних процесів на якість стратегії державної етнополітики наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Наголошується, що усвідомлення важливості регулювання етнонаціонального розвитку і дотримання прав людини на самовизначення є необхідними для забезпечення національної безпеки України.

Ключові слова: стратегія, концепція, етнонаціональна політика, етнокультурний розвиток, етнічна спільнота, українська нація, сучасна Україна.

СТРАТЕГИЯ УКРАИНСКОГО ГОСУДАРСТВА В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ НАЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ И РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ (КОНЕЦ ХХ – НАЧАЛО ХХІ ВЕКА)

Денис ТОЛОЧКО

кандидат исторических наук,

старший научный сотрудник отдела украинской истории ННИИУВИ

Аннотация. Стратегия Украинского государства в решении проблем национального развития и регулирования межнациональных отношений определена, прежде всего, Конституцией Украины. В статье рассматриваются документы, хранящиеся в фондах Центрального государственного архива высших органов власти и управления Украины, с точки зрения их информационного потенциала для исследования государственной этнонациональной политики Украины. Проанализировано активное влияние реорганизационных процессов на качество стратегии государственной этнополитики в конце ХХ – начале ХХІ в. Подчеркивается, что осознание важности регулирования этнонационального развития и соблюдение прав человека на самоопределение являются необходимыми для обеспечения национальной безопасности Украины.

Ключевые слова: стратегия, концепция, этнонациональная политика, этнокультурное развитие, этническое сообщество, украинская нация, современная Украина.

UKRAINIAN STATE STRATEGY
IN RESOLVING PROBLEMS OF NATIONAL DEVELOPMENT
AND REGULATION OF INTERETHNIC RELATIONS
IN THE LATE XXth – EARLY XXIth CENTURIES

Denys TOLOCHKO

Candidate of Historical Sciences,

senior research associate of Ukrainian History Department of NRIUSWH

Annotation. *Strategy of the Ukrainian state in regard to the problems of national development and regulation of interethnic relations is primarily based on the principles of the Ukrainian Constitution. Documents of the Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine have been investigated in the context of their informational potential for the Ukrainian state ethnic policy research. Active influence of the reorganization processes on the strategy of state ethnic policy in the late 20th – early 21st centuries is analyzed. It is emphasized that awareness of regulation of interethnic development and observance of human rights to self-determination are necessary for national security of Ukraine.*

Key words: *strategy, concept, state ethnic policy, ethnocultural development, ethnic communities, Ukrainian nation, modern Ukraine.*

Засадничі ідеї державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку закладені в Конституції України. У преамбулі йдеться про те, що у правовому відношенні всі громадяни України, незалежно від національності чи віросповідання, мають однакові права. Більше того, стаття 11 Конституції України зобов'язує державу сприяти «консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України». На практиці ж положення Конституції є ілюзією можливості права, за яке треба боротися. Тобто, всупереч закріпленим у Конституції правам, нагальні потреби вільного національного розвитку певних етнічних спільнот, що проживають на території держави, повсякчас ігноруються [17, 68].

Створення належних умов для розвитку етнічних спільнот у сучасній Україні є одним з основних напрямів державної політики. Окрім статті 11 Конституції України, зазначений вище напрям державної політики закріплений у Законі України від 19.06.2003 № 946-IV «Про основи національної безпеки України». Згідно із статтею 8 зазначеного Закону України до внутрішньополітичної сфери належить «формування і вдосконалення політико-правових, соціально-економічних та духовно-культурних засад етнонаціональної стабільності, відпрацювання ефективних механізмів узгодження інтересів етнічних спільнот та розв'язання міжнаціональних суперечностей» [4]. Проте окремого закону, який визначає концепцію, регулює правові, економічні й інші питання етнонаціональної політики, поки що не ухвалено. Більше того, непослідовність, неефективність та несвоєчасність у

прийнятті рішень стали причиною того, що проблема забезпечення прав корінних народів актуалізувалась лише після анексії півострова Крим Російською Федерацією. Зокрема, Верховна Рада України заявила про гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української держави та підтримала Декларацію ООН про права корінних народів [10].

Проблема етнонаціонального розвитку України є багатоаспектною та потребує залучення фахівців різних галузей (соціологів, юристів, етнологів, істориків та ін.). Вивченню зазначеної проблеми присвятили свої праці такі провідні науковці, як В. Євтух, В. Котигоренко, В. Крисаченко, М. Панчук, С. Римаренко та ін. Переважна більшість наукових досліджень спирається на аналіз міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів, які стосуються регулювання етнокультурного розвитку етнічних спільнот. Проблемам регулювання етнонаціонального розвитку, вироблення оптимальних моделей між-етнічної взаємодії, запобіганню конфліктогенних ситуацій присвячене дослідження В. Євтуха [3]. Цінність цього дослідження полягає в тому, що вчений проаналізував світовий досвід вирішення етнічних проблем і відібрав низку заходів, які дали позитивні результати в таких країнах: США, Канада, Бельгія, Угорщина, країни колишньої Югославії. Їхній досвід, на думку В. Євтуха, можна адаптувати і застосувати в Україні.

Неодмінною вимогою, якої має дотримуватися дослідник, є розгляд кожної складової системи життєзабезпечення, економічної, духовної чи етнонаціональної, як частини цілого. Помилкові дії в етнополітиці так чи інакше впливають на інші сфери суспільного

життя. Розуміння особливостей етнонаціонального розвитку України не буде цілісним без аналізу комплексу документів Державного комітету у справах національностей та міграції, що зберігаються у ЦДАВО (Ф. 5252). Фонд містить документи про заходи зі збереження культурної самобутності етнічних спільнот, захисту їхніх прав та ухвалені рішення, які визначали стратегію державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку України.

З огляду на важливість проблеми регулювання етнонаціонального розвитку в статті розв'язуються такі завдання: виявити особливості стратегії державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку України; довести, що забезпечення національної безпеки залежить від цілеспрямованої та ефективною державної політики в етнонаціональній сфері.

Насамперед коротко зупинимось на визначенні термінів «концепція» та «стратегія». Концепція (від лат. *conception* – розуміння, система): 1) система поглядів, те чи інше розуміння явищ, процесів; 2) керівна ідея, конструктивний принцип різних видів діяльності; 3) визначений спосіб розуміння, трактування яких-небудь явищ.

Стратегія (з грец. *στρατηγία* – мистецтво полководця): загальний, недеталізований план певної діяльності, який охоплює тривалий період і передбачає досягнення складної мети. Стратегію можна розглядати як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом у процесі його реалізації та спрямований на успішне досягнення мети [29].

Використовуючи зазначені поняття щодо державної політики в етнонаціональній сфері, необхідне їх чітке розуміння. Концепція визначає головну ідею та стратегію етнополітики. Відповідно стратегія – це цілеспрямовані, організовані, відкориговані та скоординовані дії щодо реалізації концепції. Водночас стратегія є цілісним та складним механізмом, що забезпечує взаємодією окремих напрямів і концентрує ресурси держави в конкретній реальній обстановці існуючих і таких, що народжуються, загроз та викликів.

Народний депутат України М. Папієв у додатку до Закону України «Стратегія державної етнонаціональної політики» припустився помилки, вживаючи термін «стратегія». Коректніше було б говорити про концепцію державної етнонаціональної політики. Це добре видно з назви 5 пункту зазначеного додатку «Механізм реалізації стратегії державної етнонаціональної політики». Виходить, що стратегія реалізовує сама себе, механізм реалізації механізму. Цього можна було б уникнути, якби у першому пункті серед перелічених понять були визначення «концепція» та «стратегія». Концепція визначає стратегію дій, а стратегія – механізм реалізації концепції.

Упродовж 23 років в Україні, окрім профільного міністерства, були створені ради при Президентові України, комітети при Кабінеті Міністрів України, комісії у Верховній Раді України, департаменти та відділи в обласних державних адміністраціях. Парадокс полягає в тому, що ця система регулювання етнонаціонального розвитку України функціонує два десятиліття, не маючи концепції. Єдиною стратегією у сфері етнонаціонального розвитку України була

перманентна реорганізація органів державного управління, які мали б займатися реалізацією досі не затвердженої концепції.

Історія державного органу у справах національностей як об'єктивний фактор, що впливав на стратегію державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку України, дає можливість зрозуміти, які саме перешкоди довелося подолати етнічним спільнотам на шляху створення умов для збереження самобутності, а кримським татарам, після повернення з місць депортації, здобути статус «корінного народу».

Насамперед державний орган у справах національностей дев'ять разів змінював свій статус і підпорядкування (див. Табл. 1). Так, з 1991 р. до сьогодні функцію державного органу виконували: Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України; Міністерство України у справах національностей та міграції; Міністерство України у справах національностей, міграції та культур; Міністерство України у справах національностей та міграції; Державний комітет України у справах національностей та міграції; Державний департамент у справах національностей та міграцій при Міністерстві юстиції України; Державний комітет у справах національностей та міграцій; Державний комітет України у справах національностей та релігій; Департамент у справах релігій та національностей у складі Міністерства культури України.

Спираючись на аналіз повноважень та підпорядкування державного органу у справах національностей, період його діяльності в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. можна умовно поділити на три етапи. **Перший етап** розпочався після

проголошення незалежності України та активного формування нової системи органів державної влади. Правовою підставою діяльності органу у справах національностей стала Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1992 р. № 71 «Про затвердження Положення про Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України» [12]. Отже, на Комітет у справах національностей як центральний орган державного управління України було покладено функції із забезпечення проведення єдиної державної політики в сфері міжнародних відносин з урахуванням традицій, особливостей і потреб кожної нації та національної групи.

З метою вдосконалення роботи у сфері міжнародних відносин та міграційних процесів та на підставі Указу Президента України від 26 квітня 1993 р. № 145/93 створюється Міністерство України у справах національностей та міграції. Незабаром, шляхом реорганізації, до повноважень Міністерства включили проведення державної політики щодо релігії та церкви. Так, Указом Президента України від 25 липня 1994 р. № 408 «Про Міністерство України у справах національностей, міграції та культур» було утворено Управління у справах релігійних організацій. Згідно з Положенням Міністерство мало статус центрального органу державної виконавчої влади і було підвідомчим Кабінету Міністрів України. Фундамент етнонаціонального розвитку України спробували закласти на засіданні колегії Міністерства України у справах національностей, міграції та культур від 27 січня 1995 р., порядком денним якого передбачав обговорення питання «Про проект Концепції наукових досліджень з актуальних питань

національної, міграційної і державно-церковної політики» (див. Додаток № 1). На засіданні постановили затвердити концепцію наукових досліджень. Крім того, Управлінню наукового та інформаційного забезпечення (Антонюк О.В.) доручили забезпечити активне залучення до співпраці з Міністерством провідних учених – дослідників актуальних проблем етнонаціональної, міграційної і державно-церковної політики в Україні [23]. На друге півріччя 1995 р. Міністерство запланувало значний обсяг наукової та науково-організаційної роботи. Зокрема, Міністерство мало замовити наукові розробки з таких тем: «Молдавани і румуни України: етнічна самосвідомість, форми організації національного життя, проблеми інтеграції»; «Соціальне самопочуття і орієнтації гагаузької меншини»; «Кримські татари: соціальна та етнокультурна адаптація, перспективи інтеграції в Криму»; «Співвідношення релігійного і національного чинників у розвитку церковно-релігійних процесів в Україні» [24]. У зв'язку з браком коштів та реорганізаційними процесами в грудні 1995 р., а також у липні 1996 р. проекти не було реалізовано.

Другий етап тривав з грудня 1995 р. до грудня 2001 р. У зв'язку з утворенням Державного комітету України у справах релігій 26 грудня 1995 р. Міністерство України у справах національностей, міграції та культур було ліквідовано та створено на його базі Міністерство у справах національностей та міграції [18]. Таким чином, відбулося повернення Міністерства до повноважень 1993 – 1994 рр.

Згідно з Указом Президента України від 26 липня 1996 р. № 596/96 «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України» відбулася ліквідація

Міністерства України у справах національностей та міграції та створення на її базі Державного комітету України у справах національностей та міграції [21].

В результаті аналізу нормотворчої діяльності Держкомнац можна зробити висновок, що в роботі урядового органу переважала гуманітарно-освітня та етнокультурна спрямованість і недостатня увага приділялась законотворчій діяльності. Впродовж 1991 – 1999 рр. діяльності державного органу у справах національностей в Україні підготовлено понад 70 проектів нормативно-правових актів, у тому числі 35 постанов Кабінету Міністрів України, 18 міждержавних договорів, 10 указів і розпоряджень Президента України. Однак проектів законів розроблено 8, а прийнято лише 2 – у 1992 – 1993 рр. Вивчення законопроектів свідчить, що значна їх частина має декларативний характер і потребує суттєвого доопрацювання.

Наприклад, проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини в Україні». Він приведений у відповідність з Конституцією України, але залишився рамковим і не має механізмів реалізації. Інший законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про біженців» передбачив механізм реалізації, але потребує доопрацювання в частині співвідношення компетенцій центральних і місцевих органів міграційної служби. Не містить необхідних механізмів реалізації законопроект «Про реабілітацію та забезпечення прав осіб з числа національних меншин, що зазнали репресій та були депортовані з території України» [27].

Частково низьку якість підготовки законопроектів можна пояснити

незадовільним забезпеченням належного рівня організаційної роботи. На думку Г. Середи, працівники Держкомнацміграції «недостатньо активно співпрацювали з народними депутатами». Саме внаслідок неспроможності переконливо доносити до депутатів думку про необхідність прийняття зважених рішень, вважає він, у грудні 1999 р. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин була ратифікована із значними порушеннями регламенту і, що значно гірше, у варіанті, ряд положень якого суперечать Конституції України [28].

Оцінюючи роботу Держкомнацміграції, Г. Середя зазначив, що «напрацювання попередників на цій ділянці виглядають більш ніж скромно. Формалізм і поверховість переважали останнім часом в плануванні роботи, при вивченні стану справ на місцях, при проведенні засідань колегії. Навіть на підсумковій розширеній колегії за 1998 рік були присутні лише 11 представників з областей» [26].

Ефемерною була управлінська вертикаль, яка в основному зводилася до спорадичного, безсистемного обміну інформацією на рівні виконавців. Наприклад, за 1999 р. на місця не було направлено жодного завдання за підписом керівництва Держкомітету. Г. Середя навіть був змушений вдатися до риторичного запитання: «А як же розуміти ст. 31 Закону «Про місцеві державні адміністрації», де чітко вказано, що «... управління, відділи [...] місцевих державних адміністрацій підзвітні та підконтрольні відповідним міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади»? [26].

У зв'язку з адміністративною реформою від 15 грудня 1999 р. Президент України видав укази (№ 1572/99 «Про

систему центральних органів виконавчої влади» та № 1573/99 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади»), згідно з якими Державний комітет України у справах національностей та міграції зберігав статус центрального органу виконавчої влади, але ставав підвідомчим Міністерству юстиції України [20]. Зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2000 р. зазначено, що створено Державний департамент у справах національностей та міграції як урядовий орган державного управління, який діє у складі Міністерства юстиції і підпорядковується йому [13]. Державний департамент у справах національностей та міграції очолив Г. Середя. Він був налаштований на рішучі кроки, про що свідчать критичні слова в оцінці доробку попереднього органу: «такого «спадку» ми будемо рішуче позбавлятися. До цього нас спонукають як названі фактичні обставини, так і правові чинники. Наприклад, п. 9 нового Положення наголошує, що «Держнацміграції здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через відповідні органи АРК та структурні підрозділи облдержадміністрацій» [26].

Третій етап починається з Указу Президента від 13 вересня 2001 р. № 836/2001 «Про Державний комітет України у справах національностей та міграції» та ліквідації Державного департаменту у справах національностей та міграції, що діяв у складі Міністерства юстиції України [19]. Складний, довготривалий та витратний процес реорганізації повернув державний орган у справах національностей до статусу та повноважень 1996 – 1999 рр.

Вдосконалення системи органів виконавчої влади продовжила Постанова

Кабінету Міністрів від 8 листопада 2006 р. № 1575 «Про утворення Державного комітету України у справах національностей та релігій» [11]. Шляхом реорганізації Державного комітету у справах національностей та міграції і Державного департаменту у справах релігій на їх базі утворили Державний комітет України у справах національностей та релігій. Згідно з Положенням Державний комітет є «центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України» [9]. До повноважень Державного комітету, окрім забезпечення державної політики у сфері міжнаціональних відносин, також додали сферу релігії, відносин із церквою і релігійними організаціями, як це вже було у 1994 р. Показовим є той факт, що саме Держкомнацрелігій за роки існування державного органу у справах національностей мав рекордну кількість (чотирьох) керівників. Спочатку виконуючим обов'язки голови призначили Г.Д. Попова, з грудня новим головою призначили О.Н. Сагана, з травня 2009 р. – Ю.Є. Решетнікова, а з липня 2010 р. – Ю.П. Богущького [2].

Державний комітет України у справах національностей та релігій, згідно з Указом Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», потрапив до переліку вищих органів влади, які ліквідовано [22]. Реалізацію державної політики у сфері міжнаціональних відносин, захисту прав національних меншин та релігії передано до компетенції реорганізованого Міністерства культури України. Таким чином, статус державного органу у

справах національностей та релігій було понижено.

Для кожного етапу характерні певні особливості в організації роботи щодо забезпечення міжнаціональних відносин, захисту прав національних меншин та відновлення прав депортованих етнічних спільнот. Найбільш продуктивно державний орган працював упродовж третього етапу. Слід зазначити, що протягом 2001–2010 рр. на засіданнях колегії Держкомнацміграції було розглянуто 52 питання, що на 14% більше порівняно з попереднім етапом. Частково це можна пояснити тим, що за 9 років на державний орган припало стільки ж реорганізацій (а саме 3), як і на попередній етап, що тривав лише 6 років. Ця періодизація потребує додаткових уточнень, проте в загальних рисах відображає ключові моменти діяльності державного органу у справах національностей в Україні.

При відсутності концепції державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку України реорганізація чинила деструктивний вплив на діяльність державного органу, що свідчить про кризу системи державного управління в цілому. Показовим у цьому контексті є досить бурхливе обговорення у громадських, державних, релігійних та наукових колах на предмет ліквідації Державного комітету України у справах національностей та релігій, а також доцільності розподілення функцій державного органу у справах релігій між двома новими структурами. Так, 11 січня 2012 р. на парламентських слуханнях «Етнонаціональна політика України: здобутки та перспективи» Ю. Решетніков зазначив, що «до компетенції Міністерства культури належить виконання цілої низки масштабних завдань у сфері

етнополітики. Натомість на практиці реалізацію відповідних функцій покладено на один відділ у складі міністерства, що викликає обґрунтовані сумніви щодо можливості ефективної реалізації зазначених завдань. Відтак у контексті адміністративної реформи підтримую створення Державної служби у справах національностей та релігій...» [14].

Складну соціально-економічну ситуацію в Україні можна було б віднести до об'єктивних факторів, які не давали можливості в повному обсязі здійснювати цілеспрямовану державну політику в етнонаціональній сфері. Але повертаючись до попереднього суб'єктивного фактора, доводиться констатувати, що в цивілізованих європейських країнах рівень життя можновладців мало відрізняється від рівня життя пересічних громадян, чого не можна сказати про українських чиновників. Відповідно одним із факторів, що суттєво впливає на розвиток України, зокрема її етнонаціональну сферу, є нецільове використання бюджетних коштів (корупція). Про факти нецільового використання бюджетних коштів йшлося у доповіді директора Державного департаменту у справах національностей та міграції Г. Середи на розширеному засіданні колегії Держнацміграції 4 серпня 2000 р. Він наголосив на тому, що «...надалі не можемо терпіти таких порушень, які допускалися попереднім керівництвом Рескомнацу та інших підвідомчих структур (зокрема, Халіковим З.Р. та Куртійовим Е.Р, стосовно яких нині проводиться кримінальне розслідування по обвинуваченню в нецільовому використанні бюджетних коштів)» [25].

Ставлення української влади до проблеми етнокультурного розвитку

етнічних спільнот в Україні стало причиною хибної внутрішньої політики, зокрема нехтування чи принаймні недооцінки необхідності вироблення адекватної концепції етнонаціональної політики. Підхід, якого дотримувалися представники української влади, замість вирішення питання спрямований на те, щоб обійти проблеми етнокультурного розвитку етнічних спільнот. Так, наприклад, замість врегулювання правового статусу меджлісу у 1999 р. було створено Раду представників кримськотатарського народу при Президентіві України. В результаті нерегулярних засідань Ради, зменшення кількості членів із 33 до 19 вона втратила здатність на належному рівні представляти інтереси кримських татар у відносинах з центральною державною владою України. Водночас українська влада дедалі частіше й послідовніше співпрацювала з кримськотатарськими групами, що перебувають в опозиції до меджлісу. Це маніпулювання політичною конкуренцією в середовищі кримськотатарської спільноти призвело до зростання напруженості, зокрема у травні 2013 р., до і під час організації пам'ятних заходів з нагоди річниці депортації [5]. Внаслідок домінування стереотипів радянського періоду державні службовці та депутати ладні були віддати Крим Російській Федерації, аніж повернути його корінним народам півострова. На жаль, ставлення проросійських можновладців до кримських татар після анексії півострова Крим Російською Федерацією стало гіршим. Переслідування, арешти, обшуки та інші засоби тиску з боку окупаційної влади Криму щодо кримських татар пояснюються тим, що вони не визнають законність приєднання українського півострова до Російської

Федерації [1, 16]. Доречно зазначити, що зверхнє ставлення політиків не обмежувалось кримськими татарами, а поширювалось на український народ в цілому. Так, українська влада замість політики на визнання і збереження самобутності русинської етнографічної групи нерідко обходила лише беззаперечним твердженням, що вони українці, причому такі самі, як і всі інші представники етносу. Цим не могли не скористатися представники радикального «політичного русинства» [7]. Тому не випадково нинішні очільники громадських русинських товариств Закарпаття рішуче відхрещуються від загарбницької політики В. Путіна щодо України – русинам не потрібен такий захисник [6, 220]. Така реакція є відповіддю русинів на потенційну загрозу, яка міститься в заяві ідеолога політичного русинства Г. Миронова. На його переконання, єдиний вихід для русинів – молитися і благати «материнську державу» (звісно ж, Росію) захистити Підкарпатську Русь від «можливої неонацистської загрози» і взяти її під своє крило [6, 219 – 220].

Геополітична ситуація як об'єктивний фактор української етнополітики визначає загрози на глобальному рівні та підтримку з боку інших держав світу. З історичного досвіду відомі неодинокі приклади того, як унаслідок відсутності підтримки провідних держав світу та грубого зовнішнього втручання Україна, а саме українські етнічні землі, була штучно розділена кордонами. Відповідно до нового проекту Закону України «Про концепцію державної політики в сфері регулювання етнонаціонального розвитку України» мають бути внесені зміни, які враховували б деструктивну дію таких факторів, як окупація Криму

та військове втручання Російської Федерації на Сході України.

В результаті ситуативної етнонаціональної політики було допущено прорахунки. Тактика стримування кримськотатарського національного руху створила сприятливе підґрунтя для формування в Криму проросійської культурної належності. Схожа ситуація щодо поширення російської культурної самосвідомості спостерігалась на території східних областей України (зокрема в Донецькій та Луганській областях). Відповідно недостатньо враховувався вплив зовнішнього фактора на етнонаціональні процеси в сучасній Україні. Більше того, навіть сьогодні окремі проросійські політики намагаються переконати світову спільноту, що «зовнішній фактор» не причетний до ситуації на Сході України і єдиною причиною є відсутність взаєморозуміння між владою в Києві та місцевою владою Донбасу. Яскравим прикладом є виступ П. Симоненка на Парламентській асамблеї Ради Європи (1.10.2014), в якому йшлося, що «безглуздо пояснювати причину війни зовнішніми факторами» (Переклад наш. – Д. Т.). Наприкінці виступу П. Симоненко припустив, що «Європа має вимагати, щоб український уряд позбувся неонацистів, які є в його складі. Вони озброєні і дають свою форму тим, хто підтримує ідеї фашизму та нацизму. Якщо цьому дозволити продовжуватись, то це буде кінець для України» (Переклад наш. – Д. Т.) [16].

З одного боку, виступ є свідченням того, що П. Симоненко, відчуваючи загрозу втрати політичної влади, звертається до радянської практики 30-х років, коли усіх, хто не підтримував або критикував дії комуністичної влади,

обвинувачували в антирадянській діяльності та називали посібниками фашистів.

З другого боку, пояснення щодо акцентування уваги П. Симоненком на проблемі неонацизму та неофашизму в українському парламенті можна знайти у нещодавньому виступі Т. Снайдера [15]. На його переконання, головною метою поширення думки про те, що в українському парламенті владу захопили неофашисти та неонацисти, є дезінтеграція Української держави. Цей метод працює проти України і досить ефективно, свідченням цього є те, що на Заході витратили п'ять місяців у дискусіях, чи був Майдан фашистським.

На нашу думку, не можна однозначно стверджувати, що вплив зовнішнього фактора є негативним. Навпаки, такі дії змушують українських політиків більше думати над тим, ким вони є, а також шукати оптимальну стратегію державної політики в етнонаціональній сфері. Зокрема, Постановою Верховної Ради України від 20 березня 2014 р. кримських татар було визнано корінним народом [10]. Кримськотатарський національний рух залишається потужним осередком з проукраїнськими поглядами, за що, як уже було зазначено вище, зазнає постійного тиску з боку окупаційної влади Криму. Україна і кримськотатарський національний рух мають спільний політичний інтерес – опір російській агресії та звільнення Криму від окупації.

Один з останніх проектів концепції державної етнонаціональної політики України розроблено за участю представників наукових, експертних і громадських організацій національних меншин. Стратегічною метою проекту

є формування громадянського суспільства, в якому гармонійно розвиватимуться всі етноси, етнічні групи, а етнонаціональна політика буде засобом духовного розвою української нації, її соціального, економічного, політичного розвитку. Зокрема, М. Кулиняк наголосив на тому, що від затвердження концепції залежить «правове забезпечення самостійності національних меншин у розв'язанні питань, що стосуються їхніх інтересів та вільного вибору ними шляхів свого національного відродження й розвитку» [8, 14].

Голова Федерації грецьких товариств України О. Проценко-Пічаджі наголосила, що «не виконуються закони «Про національні меншини в Україні», «Про громадські об'єднання», «Про мови», Угода з питань, пов'язаних з відновленням прав депортованих осіб, національних меншин та народів. Зовсім «забалакали» законопроекти Концепції етнонаціональної політики України та національно-культурної автономії» [8].

Переважає більшість учасників парламентських слухань у своїх виступах наголосували на тому, що за ось уже понад два десятиліття незалежності в Україні так і не спромоглися визначитись щодо засадничих принципів української етнополітики. Власне, сама відсутність концепції етнонаціональної політики є ганебним фактом. Зволікання у вирішенні цього питання не лише перешкоджає етнокультурному розвитку етнічних спільнот, але й становить потенційну загрозу національній безпеці України. На переконання І. Попеску, парламентське слухання мало рекомендувати Кабінету Міністрів України прискорити доопрацювання відповідної концепції та невідкладно

подати її на затвердження Верховної Ради України.

Таким чином, стратегія державної політики в етнонаціональній сфері має враховувати нові тенденції розвитку сучасної України:

- створення української нації шляхом політичної консолідації громадян України навколо спільних національних інтересів і культурних цінностей;

- «гібридна» війна проти України продемонструвала, що забезпечення національної безпеки неможливе без ефективної політики в етнонаціональній сфері. Агресор зацікавлений у появі будь-яких конфліктів на етнічному ґрунті, що, з одного боку, негативно позначається на іміджі України, а з другого – є приводом до силового втручання;

- поширення російською пропагандою за межами України ідей, що в українському парламенті владу захопили неофашисти та неонацисти;

- дії органів державної влади мають бути спрямовані на розв'язання нагальних проблем етнокультурного розвитку етнічних спільнот України. А усі без винятку, хто спробує розпалити конфлікт на етнічному ґрунті, мають бути притягнені до відповідальності згідно з чинним законодавством України.

Ефективність державної політики у сфері регулювання етнонаціонального розвитку України насамперед залежить від її наукової обґрунтованості, тобто від того, наскільки поставлені цілі та методи їх досягнення відповідають тим реальним умовам, на які вони спрямовані. Фундаментом такого обґрунтування виступає теорія етносу. У визначенні стратегічних цілей етнонаціонального розвитку та обґрунтуванні шляхів їх реалізації необхідно передусім спиратись

на об'єктивні закономірності етнокультурного розвитку людських спільнот, реальну оцінку стану етнічних спільнот, їх чисельність і можливості. Зробити це можна лише на основі тих знань, які пропонує теорія етносу. Цілком логічною

видається вимога, щоб цими знаннями володіли працівники державних органів, що обіймають посади, до функціональних обов'язків яких належить прийняття рішень щодо етнокультурного розвитку етнічних спільнот в Україні.

Таблиця 1

**Перетворення державного органу
у справах національностей в Україні (1991 – 2013 рр.)**

Роки діяльності	Назва державного органу
9 липня 1991 р. – 26 квітня 1993 р.	Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України
26 квітня 1993 р. – 25 липня 1994 р.	Міністерство України у справах національностей та міграції
25 липня 1994 р. – 26 грудня 1995 р.	Міністерство України у справах національностей, міграції та культур
26 грудня 1995 р. – 25 липня 1996 р.	Міністерство України у справах національностей та міграції
25 липня 1996 р. – 15 грудня 1999 р.	Державний комітет України у справах національностей та міграції
4 квітня 2000 р. – 27 грудня 2001 р.	Державний департамент у справах національностей та міграцій (у складі Міністерства юстиції України)
13 вересня 2001 р. – 8 листопада 2006 р.	Державний комітет у справах національностей та міграцій
8 листопада 2006 р. – 9 грудня 2010 р.	Державний комітет України у справах національностей та релігій
9 грудня 2010 р. – по цей час	Департамент у справах релігій та національностей (у складі Міністерства культури України)

Таблиця складена на основі даних ЦДАВО [24].

ДОДАТКИ

Додаток №1

**Концепція наукових досліджень з актуальних питань
національної, міграційної і державно-церковної політики**

Арк. 22
Додаток № 5

ПОСТАНОВА № 1/2

засідання колегії Міністерства у справах національностей,
міграції та культур

від 27 січня 1995 року

Заслухавши і обговоривши питання «Про проект концепції наукових досліджень з актуальних питань національної, міграційної і державно-церковної політики», колегія Міністерства

постановляє:

1. Затвердити концепцію наукових досліджень з актуальних питань національної, міграційної і державно-церковної політики (додається).

2. Експертній комісії з оцінки теоретичного рівня та практичного застосування досліджень, що здійснюються на замовлення Міністерства, розглянути наслідки наукових розробок, виконаних у 1994 році, визначити пріоритетні напрямки наукових досліджень з проблем діяльності Міністерства на перспективу і в разі необхідності внести свої пропозиції щодо змін у програмі наукових досліджень на 1995 рік.

3. Управлінню наукового та інформаційного забезпечення (Антонюк О.В.):

– забезпечити активне залучення до співпраці з Міністерством провідних вчених – дослідників актуальних проблем етнопонаціональної, міграційної і державно-церковної політики в Україні, внести пропозиції про організацію конкурсних засад при формуванні творчих колективів для розробки наукових тем;

– відпрацювати питання про об'єднання фінансових можливостей Міністерства з іншими органами державної виконавчої влади для виконання наукових досліджень з проблем, в яких є спільна зацікавленість.

4. Контроль за виконанням рішення колегії покласти на Першого заступника Міністра Гашицького О.В.

Голова колегії,
Міністр

(підпис) М. Шульга

Арк. 23
Додаток № 4

КОНЦЕПЦІЯ

НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ, МІГРАЦІЙНОЇ І ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Державотворення в Україні спричинило глибокі етнопонаціональні та етнокультурні зміни, обумовило зростання національної самосвідомості широких мас, появу нових організованих форм національного життя етнічних спільнот, перегляд підходів щодо взаємовідносин між ними. На це активно впливають територіальні відмінності в етнічному складі регіонів, етнокультурних орієнтаціях населення, нерівномірність збереження національностями своєї духовно-культурної самобутності тощо.

Суттєвий відбиток на загальну, в тому числі й етнічну, ситуацію в суспільстві справляють інтенсивність, напрямки й структура міграційних потоків, повернення осіб, депортованих за національною ознакою, поява значної кількості біженців.

Суперечливий характер має також розвиток церковно-релігійних процесів і їх проекція на національні проблеми.

Ефективність державного регулювання цих важливих сфер життєдіяльності суспільства значною мірою залежить від глибини осмислення причин, внутрішньої логіки та наслідків їх розвитку, активного залучення до співпраці провідних вчених.

Комплекс наукових досліджень спрямований на вивчення найбільш актуальних як теоретичних, так і практичних проблем, виявлення і соціальну діагностику своєрідних «зон напруги», в яких зосереджуються основні тенденції розвитку національних, міграційних, церковно-релігійних процесів.

Неодмінною вимогою до наукових розробок є їх практичне застосування, орієнтація на підготовку конкретних висновків, рекомендацій для органів державного управління.

Арк. 24

1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Теоретико-методологічні та політико-правові засади концепції національної політики в Україні

(Концептуальна науково-теоретична розробка)

У дослідженні обґрунтовуються наукові і політико-правові засади, мета, стратегія, критерії, форми та механізми реалізації національної політики.

Результатом дослідження є розробка наукових засад концепції національної політики в Україні та рекомендації щодо підготовки конкретних законопроектів у цій сфері, передбачення механізмів їх здійснення.

2. Концептуальні теоретичні та політико-правові основи законодавства про національно-культурну автономію

(Науково-теоретична розробка)

У дослідженні аналізується світова і вітчизняна (зокрема, закон про національно-персональну автономію, прийнятий УНР) практика розробки та впровадження законодавства про національно-культурну автономію, розробляються порівняльна характеристика, наукові засади такого законодавства щодо України.

Результатом дослідження є розробка наукової концепції закону про національно-культурну автономію.

3. Етнічна ситуація в Україні

(Соціологічний моніторинг)

Регулярна соціальна діагностика соціально-психологічного самопочуття національностей, етнокультурних та етнополітичних процесів у їх середовищі, стану і тенденцій розвитку міжнаціональних відносин, виявлення «зон напруги» у цій сфері.

Результатом дослідження є періодичні аналітичні довідки про сучасну етнічну ситуацію в державі, вироблення конкретних рекомендацій державним структурам.

4. Етнографічні групи українців: самосвідомість, згуртованість, орієнтації

(Етносоціологічне дослідження)

Досліджуються особливості національної самосвідомості, рівень згуртованості та соціально-культурні орієнтації етнографічних груп українців.

Результатом дослідження є аналітична довідка з оцінкою ситуації, аналізом тенденцій її розвитку на найближчу перспективу, рекомендаціями державним органам щодо політики в цій сфері.

Додаток № 1 складений на основі даних ЦДАВО [23].

ЛІТЕРАТУРА

1. Виступ Джемільова М. на засіданні Парламентської асамблеї Ради Європи. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rus/news/za_vremya_okkupatsii_v_krimu_bez_vesti_propalo_18_tatar_dgemilev_1670801
2. Владиченко Л. До історії державного органу у справах релігій в Україні: з 1991 р. по теперішній час. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/main/history/12072-do-istoriyi-derzhavnogo-organu-u-spravax-religijv-ukrayini-z-1991-r-po-teperishnij-chas.html>
3. Євтух В. Концептуальні засади вирішення етнонаціональних проблем / Володимир Євтух // Політичний менеджмент. – 2007. – № 4 (25). – С. 14 – 30.
4. Закон України від 19.06.2003 № 946-IV «Про основи національної безпеки України». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
5. Інтеграція раніше депортованих осіб у Криму, Україна. Оцінка потреб, серпень 2013 р. Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин. – Нідерланди, 2013. – 36 с. – Режим доступу: www.osce.org/hcnm/78053
6. Крисаченко В., Дякова О. Політичне русинство / В. Крисаченко, О. Дякова // Україна у світовій історії. – № 3. – 2014. – С. 210 – 223. – Режим доступу: <http://nndiuv.org.ua/book/usi-3-web.pdf>
7. Крисаченко В.С. Українська етнополітика. Концептуальні нариси / В.С. Крисаченко. – К.: МП Леся, 2013. – Кн. 1. – 440 с.
8. Парламентські слухання «Етнонаціональна політика України: здобутки та перспективи». – 17 січня 2012 року. – Режим доступу: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl6/11session/par_sl/sl1101112.htm
9. Положення Державного комітету України у справах національностей та релігій. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/201-2007-%D0%BF>
10. Постанова Верховної Ради України від 20 березня 2014 р. № 1140-VII «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української держави». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1140-18>
11. Постанова Кабінету Міністрів від 8 листопада 2006 р. № 1575 «Про утворення Державного комітету України у справах національностей та релігій». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1575-2006-%D0%BF>
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1992 р. № 71 «Про затвердження Положення про Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-92-%D0%BF>
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2000 р. № 1772 «Про утворення Державного департаменту у справах національностей та міграції». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2000-%D0%BF>
14. Сищук О. Яка етнонаціональна політика нам потрібна? / О. Сищук // Віче. – 2012. – №3. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2960/>
15. Снайдер Т. Стати «не-Росією» – замало для України. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/27280>
16. Стенограма засідання Парламентської асамблеї Ради Європи від 01.10.2014. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/Records/2014/E/1410011530E.htm>
17. Толочко Д.В. Самовизначення етнічних спільнот у сучасній Україні / Д.В. Толочко // Україна у світовій історії. – 2014. – №3 – С. 61 – 73. – Режим доступу: <http://nndiuv.org.ua/book/usi-3-web.pdf>
18. Указ Президента України від 26 грудня 1995 р. № 1176/95 «Про утворення Міністерства України у справах національностей та міграції». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1176/95>
19. Указ Президента 13 вересня 2001 р. № 836/2001 «Про Державний комітет України у справах національностей та міграції». –

Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/836/2001>

20. Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573/99 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1573/99>

21. Указ Президента України від 26 липня 1996 р. № 596/96 «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/596/96>

22. Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>

23. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 1, спр. 40, арк. 22 – 24.

24. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 1, спр. 40, 69 арк.

25. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 4, спр. 2, 42 арк.

26. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 4, спр. 2, арк. 28 – 29.

27. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 4, спр. 2, арк. 30.

28. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 5252, оп. 4, спр. 2, арк. 32.

29. Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона: в 86 т. – Санкт-Петербург, 1890 – 1907. – Режим доступу: <http://uk.wikisource.org/wiki>

REFERENCES

1. Vystup Dzhemilova M. na zasidanni Parlamentskoi asamblei Rady Evropy. – Rezhym dostupu: http://www.ukrinform.ua/rus/news/za_vremya_okkupatsii_v_krimu_bez_vesti_propalo_18_tatar_dgemilev_1670801

2. *Vladychenko L.* Do istorii derzhavnogo organu u spravakh religii v Ukraini: z 1991 r. po teoerishnii chas. – Rezhym dostupu: <http://www.religion.in.ua/main/history/12072-do-istoriyi-derzhavnogo-organu-u-spravax-religij-v-ukrayini-z-1991-r-po-teperishnij-chas.html>

3. *Yevtukh V.* Kontseptualni zasady vy-rishennia etnonatsionalnykh problem / Volodymyr Yevtykh // Politychnyi menedzhment. – 2007. – № 4 (25). – S. 14–30.

4. Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 № 946-IV «Pro osnovy natsionalnoii bezpeku Ukrainy» – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

5. Intehratsiia ranishe deportovanykh osib u Krymu, Ukraina. Otsinka potreb serpen 2013 r. Verkhovnyi komisar OBSYE u spravakh natsionalnykh menshyn. – Niderlandy, 2013. – 36 s. – Rezhym ostypy: www.osce.org/hcnm/78053

6. *Krysachenko V., Diakova O.* Politych-ne rusynstvo / V. Krysachenko, O. Diakova// Ukraina u svitovii istorii. – № 3. – 2014. – S. 210–223. – Rezhym dostupu: <http://nndiuv.org.ua/book/usi-3-web.pdf>

7. *Krysachenko V.S.* Ukrainska etnopolityka. Kontseptualni narysy / V.S. Krysachenko. – K.: MP Lesia, 2013. – Kn. 1. – 440 s.

8. Parlamentski slukhannia «Etnonatsionalna polityka Ukrainy: zdotutky ta perspektyvy» 17 sichnia 2012 roku. – Rezhym dostupu: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl6/11session/par_sl/sl1101112.htm

9. Polozhennia Derzhavnyi komitet Ukrainy u spravakh natsionalnosti ta religii. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/201-2007-%D0%BF>

10. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 20 bereznia 2014 r. № 1140-VII «Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy shchodo harantii prav krymskotatarskoho narodu u skladi Ukrainskoi derzhavy». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1140-18>

11. Postanova Kabinetu Ministriv vid 8 lystopada 2006 r. № 1575 «Pro utvorennia Derzhavnoho komitetu Ukrainy u spravakh

- natsionalnostoni ta relihii». – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1575-2006-%D0%BF>
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 liutoho 1992 r. № 71 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Komitet u spravakh natsionalnostoni pry Kabineti Ministriv Ukrainy». – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-92-%D0%BF>
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 kvitnia 2000 r № 1772 «Pro utvorennia Derzhavnogo departamentu u spravakh natsionalnostoni ta mihratsii». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2000-%D0%BF>
14. Syshchuk O. Yaka etnonatsionalna polityka nam potrebna? / O. Syshchuk // Viche. – 2012. – №3. – Rezhym dostupu: <http://www.viche.info/journal/2960/>
15. Snaider T. Staty «ne-Rosiieiu» – zamalo dlia Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zbruc.eu/node/27280>
16. Stenohrama zasidannia Parlament-skoi asamblei Rady Yevropy vid 01.10.2014. – Rezhym dostupu: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/Records/2014/E/1410011530E.htm>
17. Tolochko D.V. Samovyznachennia etnichnykh spilnot u suchasni Ukraini / D.V. Tolochko // Ukraina u svitovii istorii. – 2014. – № 3 – S. 61–73. – Rezhym dostupu: <http://nndiuv.org.ua/book/usi-3-web.pdf>
18. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 hrudnia 1995 r. № 1176/95 «Pro utvorennia Ministerstva Ukrainy u spravakh natsionalnostoni ta mihratsii». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1176/95>
19. Ukaz Prezydenta 13 veresnia 2001 r. № 836/2001 «Pro Derzhavnyi komitet Ukrainy u spravakh natsionalnostoni ta mihratsii». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/836/2001>
20. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15 hrudnia 1999 r. № 1573/99 «Pro zminy u strukturi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1573/99>
21. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 lypnia 1996 r. № 596/96 «Pro zminy v systemi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy». – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/596/96>
22. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 9 hrudnia 2010 r. № 1085/2010 «Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady». – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>
23. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 40, 22 ark.
24. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 40, 69 ark.
25. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 2, 42 ark.
26. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 2, 28–29 ark.
27. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 2, 30 ark.
28. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyschykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 5252, op. 1, spr. 2, 32 ark.
29. Entsiklopedycheskyi slovar Brokhauza y Efrona: v 86 t. – Sankt-Peterburh, 1890 – 1907. – Rezhym dostupu: <http://uk.wikisource.org/wiki>

D. Tolochko

Ukrainian State Strategy in Resolving Problems of National Development and Regulation of Interethnic Relations in the Late XXth – Early XXIth Centuries

Abstract

Creation of conditions for sustainable development of the ethnic communities in Ukraine is one of the main directions of the Ukrainian state policy. Along with Article 11 of the Ukrainian Constitution, the

above-mentioned direction of the state policy is fixed in Article 8 of the Law of Ukraine dated 19.06.2003 № 946-IV «On national security of Ukraine». According to Article 8 of the Law «development and improvement of socio-economic and legal foundations of Ukraine to enhance spirituality, cultural-ethnic tolerance and national stability» belong to domestic directives».

Strategy of the state policy in the sphere of regulation of ethnic development of Ukraine depends on the activity of such objective factor as the history of the state agency for nationality affairs. The history of this agency allows us to understand what kind of barriers have occurred on the way of creation of conditions for preservation of cultural identity of ethnic communities, and why the Crimean Tatars, after returning from deportation, sought to obtain the status of «indigenous people». Reorganization had destructive impact on the activity of the state agency, primarily due to the lack of the concept of the state policy in the regulation of ethnic development of Ukraine. This signals about a crisis in public administration in whole.

Contempt or at least under-estimation of necessity to approve a concept of the ethnic policy by the Ukrainian authorities caused wrong domestic policy in the sphere of regulation of ethnic and cultural development of ethnic communities in Ukraine. National policy becomes effective only if it is based on the results of scientific researches.

Objective laws of ethnic and cultural development of human societies, the real resources of ethnic communities should determine the strategic aims of ethnic development and ways to implement them. In particular, ethnicity theory provides knowledge that should be among the basic principles of the ethnic policy.

Геополітична ситуація як об'єктивний фактор української етнополітики визначає загрози на глобальному рівні та підтримку з боку інших держав світу. З історичного досвіду відомі непоодинокі приклади того, як унаслідок відсутності підтримки провідних держав світу та грубого зовнішнього втручання Україна, а саме українські етнічні землі, була штучно розділена кордонами. Відповідно до нового проекту Закону України «Про концепцію державної політики в сфері регулювання етнонаціонального розвитку України» мають бути внесені зміни, які враховували б деструктивну дію таких факторів, як окупація Криму та військово-втручання Російської Федерації на Сході України.